

Търгашеството

Извинявайте, а коя е Юлия Кръстева?" е въпросът, на който Искра Ангелова отговаря с документалния филм "Чужденката", изпълнен с обич към една от най-големите световни интелектуалки на нашето време. "Няма и как да знаете. Вече няма откъде. Онова, дето го усещате с кожата си; онова, дето говорим за него от години в предаването, което измислям и вода - "Нощни птици"; онова, дето за него пише Айн Ранд в книгите си, вече е факт. Постепенното заличаване на разликите между високата култура и ниската, между истинско изкуство и комерса, между джаза и чалгата, постепенното вулгаризиране и опростяване на езика, постепенното унищожаване на информацията чрез подменянето ѝ с неверни, скандални, жълти или просто незначителни новини доведе обществото ни до състояние на колапс. Остава ни само да се изпопечуваме един друг от бедност, пустота в душите и отчаяние. И вече се случва", казва тъжно Искра - една от най-интересните и нежни, но и най-борбени дами в БНТ.

"Вече няма откъде да научите коя е Юлия Кръстева. Няма списания, рубрики и предавания за култура. В електронните медии - само в БНТ и БНР. Подмяната се случва пред очите ни - и ни възнаграждава с насмешлива усмивка за нашите прочетени книги, за образованието ни от големите университети по света, за квалификацията и езиците. Не ни забелязва, уморява ни бавно. Парите за онова, което правим така добре - театър, класическа музика, поезия, балет, литература, наука, философия, журналистика - вече не стигат. Делово ни игнорират, защото не сме комерсиални. Карат ни да се чувстваме безполезни, натрапени, нежелани. Да, наистина, а коя е всъщност Юлия Кръстева? Има ли значение? Вече?", коментира със сраст и тъга тв водещата.

Юлия Кръстева и Искра Ангелова в парижкия дом на професорката

Първата среща на Искра с изключителната авторка, известна повече във Франция и Америка, отколкото у нас, се случва преди почти две години. През това време журналистката актриса търси начин да заснеме пълнокръвен портрет на Кръстева. България ѝ го дължи. Дори само защото Франция вече е направила 3 филма за нея. Срещу това - нито един наш. През септември на 2014-а Юлия Кръстева - най-влиятелната българка в света, "последният известен публичен интелектуалец", семиотик, структуралист, философ, психоаналитик и писател идва в родината по покана на професор Милена Николчина, Културния център на

Софийския университет "Свети Климент Охридски" и Софийския литературоведски семинар. Тя изнася лекцията си "Нови форми на бунта", с която успява наистина да разбуни академична общност. Месеци след събитието интернет още жужи и кипи от гневни спорове - нападат я ѝ от ляво, и от дясно, несъмнели да разберат, че тя вече отказва "политическото говорене". Просто го е надскочила. Кръстева извървяла и нещо друго -

почти ритуално завръщане към корените и миналото си

Прави панихида на родителите си в храма "Света Неделя", сяда на чина си в началното си училище, пътува до Рилския манастир, среща се с Патриарха. Кръстева е известен атеист - когато през 2011-а папа Бенедикт XVI прави среща на големите духовни лидери, я кани тъкмо като представител на неверящите. Излишно е да споменаваме, че тя е и единствената жена там.

Месеци преди идването на Кръстева в София, Искра Ангелова - тогава много бременна - пише на Милена Николчина развълнувано писмо с надежда, че би могла да интервюира тази страхотна Юлия, която чака от 25 години. Само благодарение на професорката поетеса, Искра успява да заснеме Кръстева и да направи "Нощни птици" с нея. Защото Ангелова я чака от времето, когато учи едновременно българска филология, където е приета първа след спечелването на националната олимпиада по литература, и актьорство във ВИТИЗ.

"Сред купищата книги на руски и английски, сред недостъпните и нови идеи на семиотиката и структурализма, се опитвахме да наваксаме и да прочетем всичко, до което можехме да се докоснем - Барт, Якобсон, Строс, Еко и Бахтин. И в дъното на тунела към светлината и познанието стоеше мистериозната фигура на Юлия Кръстева - жената, която прави "семиотика", анализира разпада и езика, който дори не е неин. И успява наравно с големите момчета. Когато после завърших журналистика в университета Емерсън в Бостън, реших да направя курсова работа върху семиотиката и телевизионния език. Бях посрещната като ексцентрик-революционер. Семиотиката беше гореща, интересна, нова. А Юлия Кръстева беше звездата ѝ", категорична е Искра. Същото ѝ каза и момчето, което продава книги в легендарната англоезична книжарница "Shakespeare and Co" срещу катедралата "Нотр Дам" в Париж. Експрезидентът на френските психоаналитички Мария Айсенщайн твърди същото. "Тя стана част от нашето общество и това беше голяма чест", споделя достолепната дама пред Искра в дома на Юлия до Люксембургската градина.

А как да кажеш "Обичам те!" на богиня

пита пък инженер Антон Наков, който пази и до днес чувствата си към Юлия и веществен доказателства за тяхната дружба - голяма черно-бяла снимка. На нея сериозно, дори строга 20-годишна жена е вперила поглед напред, където няма да я игнорират или да я отминават с насмешка заради ума ѝ.

"Юлия Кръстева идва в Америка и на мига започва да разрушава бентовете - в Колумбийския университет в Ню Йорк веднага публикуват нейните трудове. Книгата ѝ "Semiotiké" преобръща представите за езика в САЩ", разпалено разказва професор Алис Жардин, декан на факултета по "Изследвания на пола" в Харвард. Алис е с Кръстева в България, защото пише нейната биография. А в Париж Искра среща и друг биограф - младия учен Самюел Док, с когото Юлия работи сега над спомените за живота си. За своите 4 дни в Париж Искра успява да интервюира и редактора на последната голяма книга с есета на Кръстева "Pulsions du temps". Дейвид Юриг обитава малко чаровно студио в Университетското предградие. "Революцията на поетическия език" промени живота ми", признава Дейвид, седнал удобно пред голямата си библиотека, докато черпи екипа с чай и еклери. Искра, операторът Недялко Данов и режисьорът Милена Гетова преживяват още едно приключение - попадат в кабинета по психоанализа на Еллана Милена, колега и съратник на Кръстева в полето на душевните борби. Ангелова

Водещата на "Нощни птици" по БНТ1 в редакцията на "Шарли ебдо"

СЪСИПВА

Невидимите сили на злото ни награждават с мълчание, казва водещата на "Нощни птици", която въпреки всичко направи филм за Юлия Кръстева

ляга на прочутата кушетка за сеанс

и открива, че не може да говори за себе си - обърнала се е като голямо огледало към жената, чиито портрет "рисувал" в момента. И не може да спре да повтаря: "Мечтите се сбъдват. Две години моля, кандидатствам, убеждавам, настоявам, ядосвам се, пиша. Милона, мечтите се сбъдват!" "Защо наричат всичко това мечта? Не се ли храните от работата си?", пита сериозно психоаналитичката. Но Искра прави филма за Юлия заради каузата и без пари. Тя печели сесията за копродукция, организирана от НДК. Оттам купуват билетите за Париж, организират командировката на екипа във френската столица и ще рекламират и разпространяват филма. Пламена Гиргинова реагира на секундата. "Това е безценно! В НДК в момента ври и киши - подобно "производство" на култура на едно място не сме виждали досега", категорична е Искра, която убеждава БНТ да ѝ помогне за продължението. Филмът ще е продукция на Студия "Екран", където Коста Биков и Камен Йорданов се впускат с жар в проекта. "Без едно писмо от Севда Шишманова този филм никога нямаше да помръдне напред, а Петя Тетевенска ми даде зелена светлина. Така започна "В кадър". Седмица преди да замине, писах и на Вера Анкова - тя веднага откликна, а после попаднах на много печен директор на продукция - Андриана Кръстанова", продължава дългия си списък с благодарности Искра. През тези две години тя разбира, че или трябва

да се въоръжи до зъби с търпение

и настойчивост, или нищо няма да стане. "Невидимите сили на злото", както тя ги нарича, я възнаграждават с игнориране, с мълчание и с отрица-

По улиците на френската столица с камерата на Негялко

телно поклашане на глава. Уморена от откази, Искра кандидатства във "Фонд 13 века България" за помощ, но е отхвърлена - сесията е за театър. Кандидатства и във фондация "Америка за България", но не получава отговор. Лута се по най-различни бюрократични коридори, а сумата, за която се бори, е смешна - просто ѝ трябва пари за самолетни билети и командировъчни в Париж. И за камера и монтаж, разбира се. Дирекция "Информация на БНТ" дори я праща на среща на Общественте телевизии в Амстердам - там Искра защитава страстно България, тъй като се оказва, че нашите скромни бюджети не могат изобщо да се сравняват с парите, за които се борят филмите на форума. Най-евтиният филм там е за 150а000 евро, а най-скъпият струва 1 милион! И въпреки това шведската, финландската и македонската телевизия проявяват интерес да излъчат филма за Юлия Кръстева. Както и френският Агте, който вече има своя продукция за българката.

Искра се среща в Париж с Мари Роуз Моро, която управлява Дома за помощ на млади хора. Там двете с Кръстева работят с младежи, привлечени от идеята на "Ислямска държава". Опитват се да ги върнат към нормалността чрез психоанализата. "Едва ли съществува по-космополитно място в сърцето на този известен със своята ксенофобия град. Целият кабинет на Мари Роуз е окичен с картини, сувенири и джунджури от далечни арабски, африкански и азиатски страни. Дър-

жа да посетим и окървавените през последните месеци места на атентати.

Видях шарената зала "Батаклан"

Тя се издига тихо сред сивите строги класически сгради наоколо и създава усещане за крах - за краха на веселата и обичаща живота цивилизация. "Пред "Шарли ебдо" алармата на дипломатическата кола, с която се движехме, започна да свири тревожно. Много е тягостно - по стените на редакцията са нарисувани с пастели и графити портретите на жертвите. Нима наистина живеем във време, в което трябва да плащаме с живота си за мислите си? За идеите си? Дори за вишовете, които разказваме? Пак ли живеем в подобно време?! В Париж не са и сънували как нашите дялдовци са отивали в лагер за разказан виц, а днес този кошмар се случва и на тях. Явно днес да мислиш със собствените си ум се наказва жестоко навсякъде по света", твърди Искра.

Кипът на БНТ получава огромна подкрепа в посолството ни в Париж. Посланикът Ангел Чолаков веднага предлага помощ, а неговите сътрудници Асен Кръстев и Христо Гутев са неотлъчно до Искра. "Ето тук Джайс е завършил "Одисей", а тук пък е живял Хемингуей, когато е писал "Париж е един безкраен празник", разказват дипломатите ни. "Ето това е кафенето, в което са се срещали Симон дьо Бовоар и Сартр. Тук правим връчването на наградата на нейно име, която организирах. А тук ходя на фризьор!", споделя самата Юлия - винаги елегантна, малко екстравагантна и много стилна. Обича да си купува ягоди от близкото магазинче, пасти и прочутите френски селувки "макарони". В дома ѝ няма изненада - целият е в книги. Кръстева прави парти в чест на екипа от БНТ и кани всички участници във филма. Между тях е Бернадет Брик, вицепрезидентът на университета "Париж Дидро", в който Кръстева преподава дълги години. Двете провеждат цяла дискусия за феминизма и женските образи във френската литература пред камерата. Тук е Пиер Дуйс Форт - запален изследовател на Кръстева и неин докторант, психоаналитичките Елиана и Мари Роуз, експрезидентът на френското психоаналитично общество Мария Айзенщайн, Дейвид Юриг и Самоел Док, сътрудникът на Кръстева Георги Гълъбов с красивата си приятелка азиатка. Тъкмо той ще помогне на Искра в последния ден, когато трагични събития принуждават опе-

ратора ѝ да си тръгне по-рано.

Пред камерите застават още професор Александър Късов, който спори с някои от идеите на Юлия, но признава, че откакто я има, езикът е наситен с плът, смях, чувственост, любов. Ирина Бокова пък споделя възхищението си от силата на Юлия като общественичка.

След 10 интервюта и много километри изляз Париж, най-любопитната среща по време на този изумителен четиридневен марафон, е може би със съпруга на Юлия Кръстева - Филип Солерс. Основател и водач на литературното течение Тел Кел, истинска звезда във Франция, Солерс не е прежеждан на български - освен "Мистериата Мошарт" на издателство "Рива". По необясними причини на български са излезли само романите на Юлия. Това си е

престъпление към науката и нацията

Защото Кръстева покорява света с "Революцията на поетически език", "Чужденци сме на самите себе си", "Семниотик"... Солерс е още поет и автентичен артист, който завладява с лекота пространството. Неговият разказ за Юлия пред камерата е изпълнен с прилагателни и възклицания, той се връща назад в спомените си. До онзи ден, в който странно момиче с тъмни коси отива да го интервюира и започва да му говори за руските формалисти. Оттогава не са се разделяли. Филип вика с нежен жест самата Кръстева, тя сяда на колената му. Разказът продължава.

Преди да се разделят, Юлия говори на Искра и за последната си книга "L'Horloge enchantée" - нейният роман по следите на изгубеното време е на пазара от 2015-а. Двете си казват "довидждане" на 3 март - на празничната в посолството. На националния празник Кръстева слуша химна с настъпващи очи. "Аз се възлнувах, представте ли си, Искра! Аз се разплаках на химна! Мила родино, ти си земен рай! А аз вече не плача". В детството баща ѝ, който е работел в църква, ѝ е казал, че непременно трябва да избяга от "това черво адово". Днес Юлия

отдавна е надраснала травмите от миналото

Тя наистина е гражданин на света. Защото го е покорила не с физическите си или гласови данни - дар от Бога. Тя го е покорила с красивия си ум. Ето защо Юлия Кръстева никога няма да се върне в България.

Албена АТАНАСОВА

